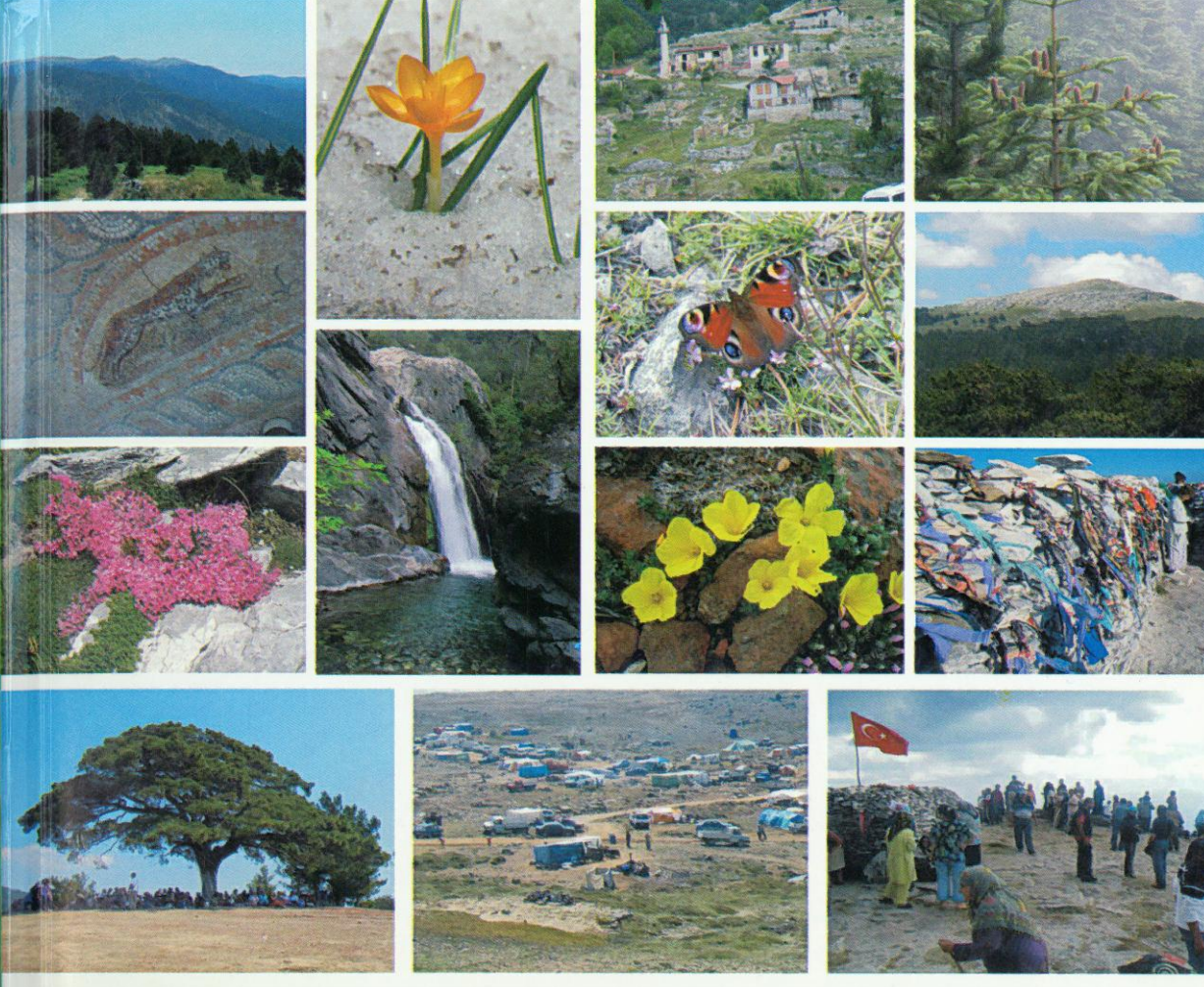

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ 1992

20.yıl

KAZDAĞLARI

III. ULUSAL SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Gülendam TÜMEN

Prof. Dr. Yılmaz ARI

Doç. Dr. Fatih SATIL

Doç. Dr. Tuncay DİRMENCİ

Doç. Dr. Turgut KILIÇ

Yrd. Doç. Dr. Sakin V. VARLI

Arş. Gör. Alper UZUN

KAZDAĞLARI

III. ULUSAL SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

KAZDAĞLARI III. ULUSAL SEMPOZYUMU
(Balıkesir Üniversitesi, 24-26 Mayıs 2012)

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Mahir ALKAN
(Balıkesir Üniversitesi Rektörü)

Organizasyon Komitesi

Prof. Dr. Gülendam TÜMEN (BAÜ)
Doç. Dr. Fatih SATIL (BAÜ)
Prof. Dr. Yılmaz ARI (BAÜ)
Doç. Dr. Tuncay DİRMENCİ (BAÜ)
Yrd. Doç. Dr. Sakin Vural VARLI (BAÜ)
Doç. Dr. Turgut KILIÇ (BAÜ)
Prof. Dr. Ahmet GÖNÜZ (ÇOMÜ)

Sekreterya

Arş. Gör. Alper UZUN (BAÜ)

Bilimsel Danışma Kurulu

Yılmaz ARI (BAÜ)
Rüstem ARSLAN (ÇOMÜ)
Cevdet AVCIKURT (BAÜ)
Fikret BERKES (University of Manitoba)
Duriye BOZOK (BAÜ)
Osman DEMİRCAN (ÇOMÜ)
Tuncay DİRMENCİ (BAÜ)
Ali DUYMAZ (BAÜ)
Tuna EKİM (Emekli Öğretim Üyesi)
Ahmet GÖNÜZ (ÇOMÜ)
Patrick T. HURLEY (Ursinus Collage, USA)
M. Oğuzhan İLBAN (BAÜ)
Selver Özözen KAHRAMAN (ÇOMÜ)
Sebahattin KARAMAN (BAÜ)
Azat KAYA (BAÜ)
Hatice Torcu KOÇ (BAÜ)
Fatih SATIL (BAÜ)
Telat KOÇ (ÇOMÜ)
Abdullah KÖSE (BAÜ)
Bülent ÖZDEMİR (BAÜ)
Serdar SAK (BAÜ)
Gonca SAKİN (BAÜ)
Lokman Hakan TECER (BAÜ)
C. Varol TOK (ÇOMÜ)
Gülendam TÜMEN (BAÜ)
Murat TÜRKEŞ (ÇOMÜ)
İsmet UYSAL (ÇOMÜ)
Zübeyde Güneş YAĞCI (BAÜ)
Sema Bağdat YAŞAR (BAÜ)
Bayram YILDIZ (BAÜ)
Sakin Vural VARLI (BAÜ)

Sempozyum Konuları

Biyoçeşitlilik, Flora, Fauna, Çevre, Korunan alanlar, Ekonomi, Tarım, Coğrafya, Edebiyat, Tarih, Turizm, Arkeoloji, Jeoloji, Jeotermal, Hidroloji, Ekoloji, Çevre Eğitimi, Sosyoloji

Sakin Vural VARLI, Tuba ÖNCÜL ABACIGIL, Hakan SÜRGÜT, Kadir Boğaç KUNT	Kazdağları'nın Örümceklerine (Araneae; Arachnıda) Dair Ön Bir Liste	575
Nalan YÜKSEL DELİCE	Tarımsal Genetik Erozyon ve Kirlilik Olgusu Çerçevesinde Kaz Dağları Peynir Üretimi Sorunları Ve Çözüm Önerileri	577
Nalan YÜKSEL DELİCE, Yonca YÜCEER, Onur GÜNESER	Tüketicilerin Ezine Peyniri Beğeni Analizi	585
Evren ÖZGÜR, Kasım KOÇAK	Kazdağları ve Çevresinde Yağış Bileşenlerinin ve Ekstrem Yağışların İncelenmesi	587
Ela Ayşe KÖKSAL, Gülcan ÇETİN	Kazdağları Milli Parkı İçin Gönüllülük Programı Önerisi	595
Tülay AYAŞLIGİL	Kazdağları'nın Kentsel Yasam Kalitesi Bakımından Önemi	597
Gülcan ÇETİN, Ela Ayşe KÖKSAL	Öğretmen Adaylarının Kazdağları Milli Parkı Gezisi İle İlgili Görüşleri	605
Neşe GÜROL, Cevdet AVCIKURT, Halil KORKMAZ	Tüketicilerin Çevre Duyarlılığı ve Konaklama Sektöründen Beklentileri	607
Serap ÖZ AYDIN, Selin ŞAHİN	Güncel Ve Yerel Çevre Sorunlarında Üniversitelerin Yeri: "Kazdağlarında Altın Arama ve Çıkarma" Konulu Paneller Örneği	617
Serap ÖZ AYDIN, Taner KORKMAZ, Selin ŞAHİN	İlköğretim Kademesinde Biyoçeşitlilik Konusunda Kaz Dağlarına Yapılan Bir Doğa Gezisi Uygulaması ve Değerlendirilmesi	619
Cemal Varol TOK, Batuhan Y. YAKIN, Mert GÜRKAN	Kirazlı (Çanakkale) Civarının Herpetofaunası	621
Gazi UÇKUN, Asiye YÜKSEL, Barış DEMİR, Güler DİNÇEL	Sürdürülebir Kalkınmada Turizmin Rolü ile Devlet Desteklerinin Kaz Dağları Turizminde Etkinleştirilmesi Önerisi	623

KAZDAĞLARI'NIN KENTSEL YASAM KALİTESİ BAKIMINDAN ÖNEMİ

TÜLAY AYAŞLIGİL
Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yıldız Beşiktaş İstanbul
ayaslitu@yildiz.edu.tr

Özet

Bir yaşam alanında sunulan tüm olanak ve fırsatlardan, burada yasayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması ve etkinliklere katılabilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan "Kentsel Yasam Kalitesi" değerlendirilirken kentsel altyapı, iletişim, ulaşım, kentsel yeşil alan gibi olanakların toplumsal, ekonomik ve mekânsal öğeler açısından standartların üstünde olması beklenmektedir. Günümüzde pek çok yerel yönetim, kentlerinin yaşam kalitesini öne çıkarmakta ve vurgulamakta, kentlerinin çekim gücünü artırmaya çalışmaktadır. "Kentsel Yasam Kalitesi" ile kente yeni nüfus gruplarını çekmek için kentin reklâmında bu değerlendirmeyi kullanmaktadır. Yaşam kalitesi ayrıca yerel halka yaşadığı çevreyi, doğup büyüdüğü yerlerin farklılığını ortaya koyarak, belki de o yerin ayrıcalığını algılamayı sağlama açısından da büyük katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı yerel yönetimler yerleşimlerin öncelikle doğal güzellikleri ve insanlara sunduğu kentsel yasam kalitesinden dolayı farklılık ve özgünlüklerini ortaya koymaktadırlar. Kazdağları da kütlesi ve silsilesinde yer alan tüm bölgeye, yöreye ve yerleşimlere, halka sunduğu olanaklarıyla kentsel yasam kalitesini artırmaktadır. Bu makalede kentsel yasam kalitesi ve bileşenleri ortaya konarak, özellikle fiziksel çevre kalitesi bileşenleri üzerinde durularak ve Kazdağları'nın önemi vurgulanacaktır.

Anahtar kelimeler : Kazdağları, Kentsel yaşam kalitesi, Sürdürülebilirlik, Yaşanabilirlik

Giriş

Pek çok yerel yönetim, kentini tanıtırken, öncelikle kentin doğal güzelliklerinden ve kentsel yasam kalitesi bakımından insanlara sunduğu olanaklardan bahsetmektedir. Bu bakımdan kentsel yasam kalitesini yükseltecek yönde kararlar almak ve uygulamak yetkililer için çok önemlidir. Kentsel yasam kalitesinin düşük olduğu yerlerde, bireylerde yer değiştirme eğilimi ortaya çıkarmakta bu da bölgeler arası dengesizlik ve göç sorununa neden olmaktadır. Kent ve bölge planlama faaliyetlerinde, ele alınması gereken kavramlardan, kentsel yasam kalitesi kavramı, yeni bir araç olarak görülmektedir. Kentsel yasam kalitesi, plancı, politikacı ve halk kitleleri arasında da bütünleştirici olabilecek bir kavramdır. Yasam kalitesi araştırmalarında elde edilecek sonuçlar bu üç grubu da etkileyecektir. Yasam kalitesinin yüksek olması kentte hareketliliği, canlılığı artırmakta ve dolayısıyla yerleşimlerin ekonomilerine katkıda bulunmaktadır (Yavuzçehre vd., 2006).

Materyal ve Yöntem

Kentsel yaşam kalitesi üzerine yapılmış bir çok araştırma, makale, bildiri ve diğer bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Mercer araştırma grubu ve benzeri çeşitli uluslararası örgütler, araştırma merkezleri, danışmanlık firmaları tarafından yapılan yayınlar, raporlar irdelenmiştir. Bu çalışmalarda kentsel yaşam kalitesi bileşenlerinin "Fiziksel Çevre, Sosyal Çevre ve Ekonomik Çevre kalitesi" olmak üzere belli başlı üç başlık altında toplandığı görülmüştür. Bu makalede kentsel yaşam kalitesini oluşturan ve en önemli bileşenlerinden olan "Fiziksel Çevre Kalitesi" bakımından bileşenleri ortaya konmuştur. "Fiziksel çevre kalitesi" bileşenlerine yönelik yerel yönetimlerin oluşturması gereken hedefler ve yapılması gereken planlamalara yönelik öneriler getirilmiştir.

Yaşam Kalitesi Kavramı, Ölçütleri ve Bileşenleri

Yaşam Kalitesi Kavramı

"Yaşam Kalitesi" kavramı ilk defa Pigou (1920) "Economics and Welfare " adlı kitabında bahsedilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü ve Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesini (quality of life) "hedefleri, beklentileri, standartları, ilgileri ile bağlantılı olarak, kişilerin yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde durumlarını algılama biçimi", kişinin içinde yaşadığı sosyokültürel ortamda kendi sağlığını öznel olarak algılayışı olarak tanımlamaktadır. Yani bu kavram tıp teknikleri, laboratuar işlemleriyle ölçülen bir nicelik değil, subjektif olarak yaşatılan bir niteliktir. Amaç kişilerin bulundukları ortamın fiziksel, psikolojik ve sosyal işlevlerinden ne ölçüde memnun olduklarının ve yaşamlarının bu yönleri ile ilgili özelliklerin varlığı veya yokluğunun ne ölçüde onları rahatsız ettiğinin saptanmasıdır (Fırat, 2005).

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II de Yaşam Kalitesi

3–14 Haziran 1996 tarihinde yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II İstanbul Deklarasyonu'nun 30 ve 36. maddelerinde yaşam kalitesi vurgulanmaktadır.

30. maddede "Tüm insanların yaşam kalitesi, diğer ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel faktörlerin yanı sıra, köy, kasaba ve kentlerin fizik koşulları ve mekânsal karakteristiklerine bağlıdır. Kentlerin yerleşim düzeni ve estetiği, toprak kullanma biçimleri, nüfus ve yapı yoğunlukları, ulaşım, temel mal, hizmet ve kamu hizmetlerine erişim kolaylığı ve halka açık tesislerin varlığı, yerleşmelerin yaşanabilirliğini hayati biçimde etkileyen unsurlardır" denmektedir.

36. maddede ise "İnsan sağlığı ve yaşam kalitesi, sürdürülebilir insan yerleşmeleri geliştirme çabalarının merkezindedir. Bu nedenle kendimizi, kaliteli eğitimden evrensel ve eşit yararlanmaya, beden, ruh ve çevre sağlığında erişilebilecek en yüksek standartları gerçekleştirmeye, temel sağlık hizmetlerine eşit erişime, ırk, ulusal köken, cinsiyet, yaş ve özürlülük ayırımı gözetmeksizin, ortak ve özel kültürlerimize saygı duyarak ve geliştirerek, konut dahil toplumsal ve ekonomik koşullara ilişkin eşitsizlikleri gidermek için özellikle gayret sarf etmeye adıyoruz" denilmektedir (Aker, 1999).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İnsani Gelişme Raporları'nda Yaşam Kalitesi

Tüm dünya ülkelerindeki sosyal gelişmeyi sistematik olarak ölçüp, seçilmiş göstergelere göre ülkeleri "toplumsal gelişmişliklerine göre" sıralayan önemli bir yaşam kalitesi raporudur. "Sosyal Göstergeler Hareketi" ve "Yaşam Kalitesi Araştırmaları" ile sosyal bilimlerin kabul görmüş, birbirlerini tamamlayan araştırma alanlarıdır. Hedef soyut ve niteliksel olunca, nerede bulunduğumuzun, belli politikalarla nereye varıldığının ölçümü, soyut bir hedefe ne uzaklıkta olunduğunun, ne kadar yaklaşıldığının ölçümü "sosyal göstergelerle" sağlanmaktadır. Yeni bir kavram olan sosyal göstergeyi ilk defa 1960'ların ortalarında NASA programını yürüten Raymond Bauer kullanmıştır. Sosyal gösterge hareketini destekleyen kuruluşların başında OECD ve Birleşmiş Milletler gelmektedir. 1990 yılında ilk çıkışından bu yana UNDP yıllık raporlarında toplumsal gelişmeyi ölçmek, derecelendirmek, başka ülkelere göre kıyaslamak üzere çok sayıda bileşik endeks kullanılmış ve geliştirilmiştir.

İnsani Gelişme Endeksi üç göstergeye dayanmaktadır:

1. Uzun ve sağlıklı ömür (Doğumda yaşam beklentisi…)
2. Bilgi (Yetişkinlerin okuma yazma oranı ve genel okullaşma oranı)
3. Yaşam standardı (Satın alma gücü paritesine göre reel gayri safi yurtiçi hasıla) ile ölçülmektedir.

Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşisi Teorisi ve Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesini etkileyen ya da belirleyen faktörler arasında bir öncelik veya önem hiyerarşisinin oluşturulmasında Abraham Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisi teorisi önemlidir.

Maslow'a göre insanların neden farklı zamanlarda farklı gereksinimlerini ön plana çıkardıkları araştırmış ve bir ihtiyaç hiyerarşisi teorisi geliştirmiştir.

Bu teoriye göre, insanın gereksinimleri 1'den 5'e doğru önem sırasıyla şöyledir:

1. Fiziksel gereksinimler (Yiyecek, su, barınma vb.)
2. Güvenlik gereksinimi (Emniyet, korunma, sağlık vb.)
3. Sosyal gereksinimler (Bir topluluğa ait olma hissi, sevgi vb.)
4. Saygı görme gereksinimi (Toplumda sayılma, sosyal statü vb)
5. Kişisel ilgileri / fikirleri / idealleri ortaya koyma gereksinimi (Kendini geliştirme, kişisel yaşamı zenginleştirme, kişisel hedefleri gerçekleştirme vb.)

Maslow'un teorisine göre insan, önce en önemli gereksinimini karşılamaya çalışır. Birinci düzeydeki gereksinim karşılandığı zaman sıra bir sonrakine gelir. Açlık çeken bir insanın gereksinimi (g.1), çevre sağlığıyla ilgili gereksinimi (g.2) ya da klasik müziğin son gelişmeleriyle (g.5) ilgilenmesini bekleyemeyiz. Bu aynı zamanda şu anlama da geliyor: Temel gereksinimlerini (g.1 ve g.2) karşılayamayıp umutsuzluğa kapılmış topluluklar, etik kaygıları (g.3 ve g.4) ikinci plana atıldığı için temel gereksinimleri karşılanacağı vaad edilerek kolaylıkla kandırılabilir ve etik dışı işlere yönlendirilebilir. Maslow'un teorisi, toplumun yaşam kalitesini arttırmak için hangi noktalara öncelik verilmesi gerektiği hakkında fikir vermektedir. Hedef kuşkusuz toplumun çoğunluğunu 5. gereksinim düzeyine kadar çıkarabilmek ve bu düzeyde de mutlu edebilmektir (Fırat, 2005).

Mercer Araştırmasına Göre Yaşam Kalitesi

Mercer, Amerka Birleşik Devletleri'nde "İnsan Kaynakları Yönetimi" konusunda lider danışmanlık şirketidir. Mercer, danışmanlık verdiği firmalara; insan kaynakları stratejilerini oluşturmaları, geliştirmeleri, ölçmeleri ve uygulamaları konusunda 40'tan fazla ülkede organizasyonlar yapar, 17 bin çalışanı 25 bin'den fazla müşterisi vardır (www.mercer.com.tr).

Mercer'e göre yaşam kalitesi ölçütleri (Kategori, kriter ve faktörler)

Dünya ölçeğinde anket yaptığı 420 kentten, 215'inde Yaşam Kalitesi Araştırması yapmaktadır. Kentlerin yerel yaşam koşullarını değerlendirmede, 10 kategoride gruplanan 39 faktöre göre yapılan analizlerle verilen puanlar kentlerin karşılaştırılmalarına olanak sağlar.

Yaşam kalitesinin pek çok bileşeni vardır ve hepsi tek tek önemlidir; birinin bile eksikliği kişinin hissettiği kaliteli yaşam duygusunu zedeler yani yaşam kalitesinin toplamı veya ortalaması alınamaz. Bu yüzden yaşam kalitesinin tanımlanması ve ölçümü zordur. İnsanların yaşam kalitesi diye adlandırdığı çoğu şey kültürel esaslıdır. Aynı toplumda bile yaşam kalitesinin ne olduğu sosyo-ekonomik, gelir gruplarına, alt kültür gruplarının farklılaşmasına ve de bireylere göre farklılık gösterir (www.mercer.com.tr).

Yaşam kalitesinin bileşenleri genel olarak aşağıdaki başlıklarda toplanmıştır:

. Sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma
. Yeterli beslenme ve korunma
. Sağlıklı bir çevre
. Hak, fırsat ve cinsiyet eşitliği
. Günlük yaşama katılma, saygınlık
. Güvenlik

Yaşam kalitesi araştırmasında değerlendirmede kullanılan bu 10 kategori sırasıyla;

1. Politik ve toplumsal ortam
(siyasi istikrar, suç işleme oranı, hukukun uygulanması vb.)
2. Ekonomik durum
(alım gücü, kambiyo yönetmelikleri, bankacılık hizmetleri vb.)
3. Sosyo -kültürel ortam
(sansür uygulamaları, kişisel özgürlük ile ilgili sınırlamalar vb.)
4. Sağlık ve sıhhi temizlik durumu
(tıbbi malzeme temini, sağlık hizmetleri, salgın ve bulaşıcı hastalıklar, kanalizasyon ve diğer teknik alt yapı, atık depolama ve kontrolü, çevre kirliliği ve temizliği durumu vb.)
5. Okullar ve eğitim ortamı
(okullaşma oranı ve diğer eğitim olanakları, eğitim düzeyi, okuryazarlık durumu vb.)
6. Ulaşım, teknik altyapı ve kamu hizmetleri
(hava ve deniz yolu gibi alternatif ulaşımın varlığı, araç yolu, yaya yolu, elektrik, su, doğal gaz, iletişim sisteminin durumu, toplu taşıma ile ulaşım, trafik sıkışıklığı sorunu vb.)
7. Eğlence, kültür ve dinlenme alanları ile etkinlikleri
(tiyatrolar, sinemalar, spor alanları, dinlenme yerleri, aktivite alanları ve etkinlikler vb.)
8. Tüketim malları
(gıda ve diğer günlük tüketim ürünlerinin bulunabilirliği ve alınabilirliği, araba sahipliliği vb.)
9. Konut
(konut ve dekorasyon imkanı, kalitesi, ev eşyaları, mobilya, bakım hizmetleri vb.)
10. Doğal çevre ve rekreasyon olanakları
(iklim durumu, doğal felaketlerin sıklığı vb.) (www.mercer.com.tr).

Dünya genelinde Mercer Yaşam Kalitesi Araştırması'nın sonuçları:

Mercer Yaşam Kalitesi Araştırmasının altı kıtada yapılan yaşam kalitesi maliyeti 2011 yılı sonuçları değerlendirildiğinde 215 şehri kapsayan sıralamada geçen senenin ilk üçü olan Luanda, Tokyo ve N. Djamena sıralarını korumuştur. Bu yıl sadece üç Avrupa şehri ilk ona girmiş, Moskova ise en pahalı şehir olma ünvanını korumaktadır.. İsviçre şehirleri içinde Cenevre ve Zürih 2. ve 3. sırada. Londra 18., Milan 25. ve Paris 27. sıradadır. Avrupa'da en büyük çıkısı Stocholm yaparak ve 76. sıradan 39. sıraya yükselmştir (www.mercer.com.tr).

Dünya'da Yaşanabilir Kentler Araştırmaları

"Yaşanabilir kent Araştırmaları" pek çok kurum tarafından dünya'da uzun süredir yapılmaktadır. Benzer bir araştırma'da 4 yıldır ülkemizde CNBC-e Business' adlı dergi tarafından yürütülmektedir.

Economist Dergisinin 2011 dünyanın en yaşanabilir kentleri araştırmasında ise Avusturalya'nın Melbourne kenti ilk sırayı alırken Viyana 2. Kanada'nın Vancouver, Toronto ve Calgary bu kentleri izlemiştir. Economist dergisinin araştırmasında istikrar, sağlık, kültür ve çevre, eğitim, altyapı başlıkları altında toplam 30 kalite göstergesi kullanılmıştır.

Monocle Dergisi'nin 2010 yılı yaşanabilir kentler endeksinde ise Almanya'nın Munih kenti 1. sırada yer alırken, Kopenhag, Zürih, Tokyo, Helsinki ve Stockholm, Paris, Viyana, Melbourne ve Madrid Munih'i izlemiştir. Bu araştırma'da ise önemli kriterler güvenlik, suç oranları, iklim, uluslararası ulaşım ve erişilebilirlik, mimari, kamu taşımacılığı, çevre, doğa, iş yapma olanakları gibi göstergeler yer almıştır. Her araştırmanın kendine özgü göstergeleri vardır. Bu 3 örnek aynı kentleri ele almasına karşın ortaya çıkan sıralamalar birbirinden farklı olabilmektedir. Bunun nedeni her birinin farklı göstergeleri farklı ağırlıklarla hesaplamalara dahil etmesidir. Bu tür araştırmalar genel bir fikir vermesi açısından önemlidir (ismailgunes.com.tr).

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Bileşenleri

Kentsel yaşam kalitesi bileşenlerinin "Fiziksel çevre, Sosyal çevre ve Ekonomik çevre kalitesi" olmak üzere belli başlı üç başlık altında toplanmaktadır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Bakımından Fiziksel Çevre Kalitesi Bileşenleri

Sağlıklı ve yaşanabilir bir kent oluşturmak, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak, yaşayanlar tarafından yaşam kalitesi yüksek yaşam alanı oluşturabilmede fiziksel çevre kalitesi bileşenleri çok önemlidir (Fırat, 2005).

Fiziksel çevre kalitesi bileşenleri

Doğal kaynakların varlığı
Doğa olaylarının ve olağanüstü durumların varlığı
İklim ve iklim değişikliğine bağlı bileşenlerin varlığı
Açık ve yeşil alanların varlığı
Rekreasyon alanlarının varlığı

Yaşam kalitesi üzerinde fiziksel çevre kalitesinin etkisi, bileşenlerinin varlığı, potansiyeli, özgünlüğü ve sürdürülebilirliğine yönelik araçların varlığına bağlıdır. Ancak bunların hepsi birbiriyle ilişkili, birbirini tamamlayan ve besleyen faktörlerdir. Hiç birini tek başına değerlendirmek, ne de tek faktör olarak ele alıp kararlar almak doğru değildir (Fırat, 2005).

Bulgular

Kazdağlarının Fiziksel Çevre Kalitesi Bileşenleri

Bu makalede kentsel yaşam kalitesinde fiziksel çevre kalitesi bakımından ortaya konan bileşenler, genel olarak ele alınmış, mekana, yöreye ve yerleşime özgü tanımlamalar yapılmamıştır. Amaç Kazdağları genelinde yerel yönetimlere kendi yetki sınırları içindeki alanlara yönelik, alabilecekleri hedefler ve bunlara bağlı oluşturacakları stratejiler ile yapabilecekleri planlamalara yol göstermektir. Her fiziksel çevre kalitesi bileşeni için tek tek üst hedefler ve planlama önerileri getirilmiştir. Burada hedefler için daha alt ölçekte ayrıca uzmanlarınca mekan, yöre ve yerleşim özelinde gereken detaylı çalışmalar yapılmalıdır. Ancak bu çalışmalar yapıldığında yerel yönetimlerin sorumlu oldukları yerleşimlerin, doğal güzellikleri ve insanlara sunduğu kentsel yasam kalitesinden dolayı farklılık ve özgünlüklerini ortaya konmuş olacaktır.

Doğal kaynakların varlığı

Doğal kaynakların varlığıyla ilgili olarak, planlama alanın iklim yapısı, yeraltı ve yerüstü su potansiyeli, enerji ve maden kaynakları, toprak yapısı, orman varlığı, floristik özellikleri, fauna ve yaban hayatı varlığı, tür ve biyolojik çeşitlilik durumu, koruma alanlarının varlığı ve benzeri kaynaklar dikkate alınmalıdır.

Doğa olaylarının ve olağanüstü durumların varlığı
Doğa olaylarının ve olağanüstü durumların varlığı kapsamında alanın
Deprem, afet, heyelan, seyelan, kaya düşmesi, çığ tehlikesi dibi doğa olayların varlığı
Doğal olayların oluş durumu, tekrarlanma sıklığı,
Doğa olaylarına bağlı risklerin varlığı ve etki alanları,
Doğa olaylarının algılanma durumu, farkındalılık durumu
Doğa olaylarına karşı duyulan korku, panik, tedirginlik durumu,
Doğa olaylarına bağlı öç alma ve verme durumu dikkate alınmalıdır.

İklim ve iklim değişikliğine bağlı bileşenler
İklim ve iklim değişikliğine bağlı bileşenler kapsamında alanın
İklim elemanları ve özellikleri,
Kent ikliminin olumlu özelliklerinin varlığı
Kent ikliminin olumlu özelliklerinin algılanma durumu,
İklimsel (Klimatik) konforun varlığı,
İklimsel konforun algılanma, farkındalılık durumu,
Küresel iklim değişikliğine bağlı risklerin varlığı,
Karasal radyasyon, don çukurları, sis, ısı adası-ısı terslemesi gibi oluşumların varlığı,
Rüzgar koridoru, türbülans ve kanyon etkisi oluşturan etkenlerin varlığı,
Kent ekolojisi üzerinde olumsuz etkiler ve sorunlarının varlığı,
Kent ekolojisinde sorunların yaşayanlarca hissedilme durumu dikkate alınmalıdır.

Açık ve yeşil alan varlığı
Açık ve yeşil alanların varlığına bağlı alanın,
Yeşil alan potansiyeli ve çeşitliliği,
Yeşil alanların fonksiyonlarına bağlı yeterli büyüklüğe sahip olma durumu,
Yeşil alanların fonksiyonlarına bağlı yeterli donatıya, alet ve ekipmana sahip olma durumu,
Kullanılabilirlik durumu,
Yerleşim içindeki konumu,
Konum ve erişilebilirlik durumu,
Engelli kişiler tarafından kullanılabilirliği,
Kamuya açık olma durumu,
Kullanılabilirlik, bakımlılık durumu,
Yeşil alanlarda yapılan etkinliklere katılım durumu (sıklığı ve kullanıcı memnuniyeti),
Algılanan "Hissedilen Yeşil" varlığı,
Fonksiyonel ve kullanışlı yeşil alan varlığı,
Bir yeşil sisteminin tesis edilmiş olma durumu, bir yeşil alan ağının varlığı dikkate alınmalıdır.

Rekreasyon alanlarının varlığı
Rekreasyonel alanlara bağlı alanın,
Rekreasyonel aktivite çeşitlilik durumu,
Mevsimlere bağlı rekreasyon aktivite çeşitliliğin varlığı,
Kentsel rekreasyon alanlarının varlığı,
Kırsal rekreasyon alanlarının varlığı,
Geleneksel aktivitelerin varlığı,
Rekreasyonel etkinliklerinin varlığı ve tekrarlanma sıklığı,
Konum ve erişilebilirlik durumu,
Kamuya açık olma durumu,
Kullanılabilirlik durumu,
Engelli kişiler tarafından kullanılabilirliği,
Etkinliklere katılım durumu,
Algılanan "Hissedilen Rekreasyon alanı" varlığı dikkate alınmalıdır.

Kazdağıları Fiziksel Çevre Kalitesi Oluşturma ve Yükseltmede Hedefler ve Araçlar

Doğal kaynaklara yönelik hedefler ve araçlar

Doğal kaynakların sürdürülebilirliğine yönelik hedefler ve bunları gerçekleştirmeye yönelik stratejiler belirlenmeli ve gerekli planlamalar yapılmalıdır.

Hedefler
Kazdağı doğal kaynaklarının varlığı ve durumu tespit etmek,
Kazdağı doğal kaynakların sorunlarını belirleme ve gidermek,
Kazdağı doğal kaynaklara yönelik riskleri tahmin ve tespit etmek,
Kazdağı doğal varlıkların korunmak ve yönetmek.

Araçlar
Kazdağı doğal kaynakların sürdürülebilirliğine yönelik kent planlaması ve yönetim planı,
Kazdağı Havza Yönetim Planı oluşturmak.

Doğa olayları ve olağanüstü durumlara yönelik hedefler ve araçlar

Doğa olayları ve olağanüstü durumlara karşı hedefler oluşturulmalı ve bunları gerçekleştirmeye yönelik planlamalar yapılmalıdır.

Hedefler
Kazdağı doğa olayları ve olağanüstü riskli alanlarının belirlemek,
Kazdağı doğa olayları ve olağanüstü risklere yönelik alınması gerekli tedbirleri belirlemek,
Risklere karşı yasal ve yönetsel mevzuat, yönetmelikler ile yaptırımlar oluşturmak.

Araçlar
Kazdağları'nda sel ve taşkın önleme ve koruma planı,
Kazdağları'nda dere ıslahı ve yönetim planı,
Kazdağları'nda doğa olaylarına karşı Kent Afet Planlaması ve Yönetim Planı oluşturulmalıdır.

İklim ve iklim değişikliğine yönelik hedefler ve araçlar

İklim ve iklim değişikliğine hedefler oluşturulmalı ve bunları gerçekleştirmeye yönelik planlamalar yapılmalıdır.

Hedefler
Kazdağı bölgesinde ve iklime bağlı sorunları belirlemek,
Kazdağı bölgesinde küresel iklim değişikliğine bağlı riskler tespit etmek.
Kirletici ve iklime bağlı sorunlar yaratan etkenleri azaltmaya yönelik hedefler:
Bisiklet ve yürüyüş öncelikli ulaşım olanaklarını araştırmak,
Toplu taşımda artış sağlamak,
Düşük CO2 salınımı sağlamak,,
Sera gazı emisyonlarını minimuma indirmek,
Araç ve yaya ulaşımında yeşil koridor oluşturmak.
Kent iklimini iyileştirmeye yönelik hedefler:
Kent ikliminde etkili olumlu özellikleri tespit etmek ve geliştirmek,
Kent ikliminde etkili olumsuz etkenleri tespit etmek ve önlemek,
Kent Yeşil Alan Sistemi oluşturmak.
Ulaşım sistemine bağlı iklim sorunlarına yönelik hedefler :
Ulaşım sisteminin kent sağlığına olan olumsuz etkilerini belirlemek,
Ulaşım sisteminin kentli sağlığına olan olumsuz etkilerini belirlemek,
Trafik işgaline, trafik sıkışıklığına bağlı ve diğer kirletici kaynakları tespit etmek,
Ulaşımın aşırı kullanımı ile oluşan çevre sorunlarını tespit etmek ve önlemek,
Ulaşan ulaşım koridorları ve aksları oluşturmak.

Araçlar
Kazdağı ikliminin sürdürülebilirliğine yönelik bölge planlaması ve yönetim planı oluşturmak,
Kazdağı iklimini küresel iklim değişikliği ne karşı koruma ve risk yönetim planı oluşturmak,
Kazdağı kirlilikle ve çevre sorunlarıyla mücadele eylem planı oluşturmak.
Hedeflere yönelik özendirici teşvikler, (bisiklet kullanımında vergi indirim uygulamaları gibi),
Tahsisli yol, tek yön ve kısıtlı saat uygulaması ve benzeri uygulama araçlarıyla ulaşımın sorunları kontrol edilmelidir.

Açık ve yeşil alanlara yönelik hedefler ve araçlar

Hedefler
Sürdürülebilir bir yeşil alan oluşturma,
Yerel yeşil alanlar oluşturma,
Mevcut yeşil alanların yeni bir yeşil ağa bağlanması,
Bütüncül bir yeşil alan sistemi oluşturma,
Yeşil alanların iklime katkısını artırma,
Yeşil alanların ulaşıma katkısını artırma,
Yeşil alanların sorunlarını belirleme ve giderme,
Fonksiyonel, algılanan ve hissedilen yeşil alanlar oluşturmak.

Araçlar
Yeşil Alan Panlaması yapılmalıdır.

Rekreasyon alanlarına yönelik hedefler ve araçlar

Hedefler
Bölge, kent ve mahalle düzeyinde rekreasyonel eğilimleri belirleme,
Yaş gruplarına, cinsiyete, boş zaman süresine göre rekreasyonel eğilimleri belirleme,
Boş zaman süresi ve rekreasyonel gereksinimleri belirleme,
Kentsel ve kırsal rekreasyon alanlarına iyileştirme ve geliştirme,
Bütünleşik bir rekreasyon ağı oluşturma,
Rekreasyon alanlarının büyüklüğüne,
Erişilebilirliğine bağlı sorunları belirileme, iyileştirme ve geliştirme,
Rekreasyonel çeşitlilik oluşturma,
Fonksiyonel rekreasyon alanları oluşturma,
Algılanan ve hissedilen rekreasyon alanı oluşturma,
Geleceğe yönelik rekreasyonel gereksinimlerine yönelik aktivite alanları planlamak.

Araçlar
Rekreasyon Planlaması yapılmalıdır.

Sonuç ve Tartışma

Günümüzde yaşam kalitesi ve kent sağlığı en yüksek yerleşimlerden biri olmak, birçok yerel yönetimin başlıca amacıdır. Ancak yönetimlerin yaşam kalitesi ile ilgili amaç, hedef ve stratejilerini içeren çalışma programlarının varlığı, kapsamı ve yeterliliği tartışma götüren bir konudur. Ayrıca, yerel yönetimler kendi sorumluluk sınırları kapsamındaki alanlarla ilgili, bazen bölgeyi bile etkileyebilecek kararlar almakta ve uygulamalar yapmaktadır. Bazı kararları ise üst hedefleri oluşturmadan almakta ve yaşama geçirmektedir. Bu planlamalar komşu yönetimlerle birlikte ortak çalışmalarla yapılmadıysa, birbirini tamamlamayan, hatta bazen birbiriyle çelişen durumlar oluşmaktadır. Sonuç olarak bütüncül bir değerlendirme ile hazırlanmayan planlamalar, farklı yaklaşımlarla ele alındığı için birbiriyle örtüşmeyen, birbirini desteklemeyen, hatta birbirinin varlığını tehlike düşürecek, yok edecek uygulamalar ortaya çıkmaktadır.

Bir yaklaşım aşırı ya da daha korumacı yaklaşımla kararlar alırken, bir diğeri aynı yaklaşımı benimsememektedir. Özellikle sınırları belli ve kesin olmayan açık doğal sistemler yani ekosistemler, bu durumdan en çok etkilenenlerdendir. Bir doğal sistem için bir yerde gösterilen koruma hassasiyeti, başka bir yerde yeterince gösterilmezse, buradaki işlevler, etkileşim, denge yani ekoloji bozulmaktadır. Korumacı yaklaşımla ele alınan alanlar da zamanla bu durumdan etkilenmektedir. Peyzajı oluşturan tüm doğal ve kültürel varlıklar, insanlar ve hayvanlar olumsuz yönde etkilenmekte, hatta yok olma tehlikesi altına girmektedir. Geniş bir arazi yüzeyi kaplayarak birçok doğal sistemi, doğal varlıkları, birçok yerleşimleri üzerinde barındırır. Kazdağları bütününü kapsayan üst ölçekli bir planlama ve yönetim planı olmadığından bu anılan olumsuz etkilenimler burada da vardır ve devam etmektedir.

Kazdağları için bir diğer tehdit ise yaşam kalitesini öne çıkararak kentlerin çekim gücünü artırmaya çalışmaktır. Yerel yönetimler bölgenin, yörenin ve yerleşimlerinin belli başlı özelliklerini vurgulayarak, "Kentsel Yasam Kalitesi"ni bu bakımdan önemli bir araç olarak kullanmaktadırlar. Böylece yeni nüfus gruplarını bölgelerine çekerek kentin reklâmında ve kalkınmalarında bu özelliklerinden faydalanmaktadırlar.

Aslında yaşam kalitesi bölge halkına yaşadığı çevreyi, doğup büyüdüğü yerlerin farklılığını ortaya koyarak, belki de o yerin ayrıcalığını algılamayı sağlama açısından da büyük katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı yerel yönetimler yerleşimlerin doğal güzellikleri ve insanlara sunduğu kentsel yasam kalitesinden dolayı farklılık ve özgünlüklerini ortaya koymaktadırlar.

Kazdağları bölgede, gerek kentsel ve gerekse kırsal alanda yer alan her ölçekteki yerleşim için bir tanıtım, reklam kaynağı, birçok sektör için motor ve çekim gücüdür. Ancak Kazdağları'nı var eden ve bozulmadan günümüze kadar gelebilmiş bu mevcut doğal şartları, yani ekolojisi yeterince ve gereğince güvence altına alınamazsa, değişimi kaçınılmazdır. Bu durumunda değişim, gelişim yönünde değil ne yazık ki olumsuz yönde olacaktır. Eğer olası tehditler önceden tahmin edilemez, etkilenmelere karşı kontrol mekanizmaları tahsis edilemezse, yasal ve yönetsel araçlar uygulamaya konulamazsa Kazdağları'nı oluşturan ekosistemler bozulup, yok olacaktır.

İşte bunun içindir ki "Yaşam Kalitesi en yüksek yer: Kazdağları" olarak Kazdağları'nın sadece reklamı yapmak doğru olmayacaktır. Bunun yanı sıra ve amacı Kazdağları'nın sürdürülebilirliği olan bir

planlama yaklaşımı ile alt ve üst ölçekte hedef ve stratejiler oluşturularak öncelikle varlığı güvence atlına alınmalıdır.

Kazdağları varlığıyla kütlesi ve silsilesinde yer alan yöreye ve yerleşimlere, tüm bölgeye, bölge halkına sunduğu olanaklarıyla zaten doğal olarak kentsel yasam kalitesini artırmaktadır. Bizlere düşen "Yaşam Kalitesi"ni bir koruma şemsiyesi haline getirmektir.

Kazdağları'nın önemini bölge ölçeğinde değerlendirebilmek ve sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için öncelikle tüm bileşenlerin ortak kabullerle tespiti yapılmalı, belli bir merkezde toplanarak değerlendirilmelidir. Bunun için Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu'nun sonuç bildirgesinde de yer aldığı gibi Kazdağları Yerel Yönetimler Birliği kurulmalıdır. Ancak bu şekilde bu bildiriyle genel olarak ortaya konmaya çalışılan hedef ve araçlar yaşama geçirilebiliir.

Kaynakça

Akder, A. H. (1996). BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II, İstanbul: 3-14 Haziran, s. 9-19.

Fırat, R. (2005). Yaşam Kalitesi mi, Yaşam Standardı mı? Sivil Toplum & İletişim 90. Sayı KÖPRÜ Dergisi web : http://www.kitapyurdu.com/kitapdergisi/dergi/default.asp?id=A4166n

WHO (1997). Final report of meeting on policy oriented monitoring of equity in health and health Care. Genava, , pp. 4

www.mercer.com.tr. 29.03.2012

www.ismailgunes.com.tr 29.03.2012